

УДК 37.014.5:316.77(100)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)-1422-1433](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-1422-1433)

Толочко Світлана Вікторівна доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу позашкільної освіти Інституту проблем виховання, Національна академія педагогічних наук України, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-9262-2311>

Хомич Вікторія Іванівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри міждисциплінарної освіти факультету «Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти», м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-2641-5805>

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: ЗАКОРДОННІ Й УКРАЇНСЬКІ ПРАКТИКИ

Анотація. У статті розглядаються теоретичні і практичні аспекти формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти, здійснено аналіз світових та українських підходів до розвитку здатності здобувачів освіти до толерантної взаємодії, культурного самовираження й конструктивного діалогу в умовах глобалізованого освітнього простору. Проаналізовано міжнародний досвід США, Канади, Великої Британії та Австралії, зокрема використання інтегрованих навчальних траєкторій, рольових ігор, кейс-методів, міждисциплінарних проєктів і цифрових платформ, що стимулюють емпатію, міжкультурне розуміння й комунікативну гнучкість. В українській системі освіти акцентується адаптація цих підходів з урахуванням національних традицій, культурної самобутності та стратегічних пріоритетів полікультурної освіти. Визначено педагогічні підходи – компетентнісний, діяльнісний, аксіологічний і комунікативний, які забезпечують розвиток когнітивного, емоційно-ціннісного й поведінкового компонентів міжкультурної компетентності. Виділено ефективні методи: інтерактивні заняття, рольові ігри, проєктна діяльність, дистанційні платформи, симуляції й рефлексивні практики, що сприяють формуванню культурної чутливості та здатності до конструктивного діалогу. Проаналізовано механізми оцінювання результатів через компетентнісні рубрики, портфоліо, самооцінку й колегіальну експертизу. Акцентується важливість наступності навчання від середньої до вищої школи, підготовки викладачів до міжкультурного навчання й інтеграції цифрових технологій. Перспективи досліджень пов'язані з розробленням інтегрованих моделей міжкультурної освіти, цифрових інструментів розвитку емпатії, систем моніторингу компетентності й методичних рекомендацій для педагогів. Практична цінність роботи полягає в можливості використання результатів для створення національної моделі формування міжкультурної компетентності здобувачів

освіти, що поєднує світовий досвід з українськими освітніми традиціями й потребами сучасного глобалізованого освітнього середовища.

Ключові слова: міжкультурна компетентність; крос-культурна компетентність; формування; полікультурна особистість; здобувачі освіти; заклад освіти; закордонні практики; український досвід.

Tolochko Svitlana Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, chief researcher of the laboratory of extracurricular education Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-9262-2311>

Khomych Viktoriia Ivanivna Candidate of Philology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Interdisciplinary Education at the Kyiv-Mohyla School of Professional and Continuing Education, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-2641-5805>

INTERCULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS: WORLD AND UKRAINIAN PRACTICES

Abstract. The article examines theoretical and practical aspects of developing intercultural competence among learners, providing an analysis of global and Ukrainian approaches to enhancing students' ability for tolerant interaction, cultural self-expression, and constructive dialogue in the context of a globalized educational environment. International experiences from the USA, Canada, the United Kingdom, and Australia are analyzed, particularly the use of integrated learning trajectories, role-playing games, case studies, interdisciplinary projects, and digital platforms that foster empathy, intercultural understanding, and communicative flexibility. In the Ukrainian educational system, the focus is on adapting these approaches while considering national traditions, cultural identity, and strategic priorities of multicultural education. Pedagogical approaches—competence-based, activity-oriented, axiological, and communicative—are identified as key to developing the cognitive, emotional-value, and behavioral components of intercultural competence. Effective methods are highlighted, including interactive lessons, role-playing, project-based activities, distance-learning platforms, simulations, and reflective practices that promote cultural sensitivity and the ability to engage in constructive dialogue. Mechanisms for assessing outcomes through competency rubrics, portfolios, self-assessment, and peer evaluation are analyzed. Emphasis is placed on the importance of continuity in education from secondary to higher education, the preparation of teachers for intercultural instruction, and the integration of digital technologies. Future research prospects relate to the development of integrated models of intercultural education, digital tools for fostering empathy, competency monitoring systems, and methodological recommendations for educators. The practical significance of the study lies in the potential use of its results to create a national model for developing intercultural competence that combines

global experience with Ukrainian educational traditions and meets the needs of the contemporary globalized educational environment.

Keywords: intercultural competence; cross-cultural competence; formation; multicultural personality; students; educational institution; foreign practices; Ukrainian experience.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі проблема формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти набуває особливої актуальності, оскільки освітній простір дедалі більше орієнтується на міжнаціональну мобільність, академічні обміни і міжкультурну взаємодію. В умовах інтернаціоналізації освіти постає потреба у фахівцях, здатних ефективно комунікувати, працювати й навчатися в полікультурному середовищі, дотримуючись принципів толерантності, поваги до культурного різноманіття й етичних норм спілкування. Водночас в Україні, як і у світі, спостерігається суперечність між потребою суспільства в міжкультурно компетентних особистостях і недостатнім рівнем сформованості цієї компетентності в здобувачів освіти, що зумовлює необхідність теоретичного узагальнення й вивчення кращих світових і національних практик її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти посідає вагоме місце в сучасних науково-педагогічних дослідженнях, оскільки глобалізаційні процеси, розширення академічної мобільності й інтернаціоналізація освіти висувають нові вимоги до професійної підготовки фахівців. У цьому контексті праці вітчизняних і закордонних учених дозволяють глибше осмислити сутність, структуру, принципи й ефективні методи розвитку міжкультурної компетентності.

Так, Н. Авшенюк [1] здійснила ґрунтовний аналіз досвіду США, Канади, Великої Британії та Австралії, показавши, що формування міжкультурної компетентності педагогів у цих країнах відбувається через створення інтегрованих програм, які поєднують мовну, культурологічну й етичну підготовку майбутніх учителів. Авторка підкреслює, що міжкультурна освіта в означених країнах сприймається не як додатковий компонент, а в ролі стратегічної складової освітньої політики.

Педагогічні стратегії мовної підготовки вищої школи Великої Британії в умовах модернізації досліджує В. Вашкевич [3], зосереджуючи увагу на практичному досвіді, де освітні програми орієнтовані на формування критичного мислення, рефлексивного підходу до комунікації й міжкультурного взаєморозуміння. У схожому руслі Я. Гулецька [4] розглядає полікультурну освіту в університетах США, доводячи, що вона передбачає набуття знань про інші культури, а головне – розвиток ціннісних орієнтацій, які сприяють культурному діалогу.

Вагомий внесок у вивчення закордонного досвіду здійснила І. Козаченко [5], яка узагальнила британські підходи до підготовки вчителів іноземних мов,

акцентуючи на інтеграції міжкультурних аспектів у зміст фахових дисциплін. Дослідниця підкреслює, що ключовими чинниками успіху є практична спрямованість навчання, використання кейсів культурних ситуацій і створення мультикультурного освітнього середовища. Дослідження Н. Харченко [13] систематизує закордонний досвід формування міжкультурної компетентності в учнівської і студентської молоді, підкреслюючи важливість упровадження полікультурних курсів і міждисциплінарних освітніх програм, спрямованих на формування глобальної громадянської свідомості.

Сучасні українські дослідження акцентують на адаптації закордонних практик до національного освітнього простору. Зокрема, В. Баняс, Н. Баняс і К. Лізак [2] доводять, що розвиток міжкультурної компетентності можливий через інтеграцію мовної освіти з вивченням культурного контексту країни мови, що вивчається. Автори обґрунтовують ефективність поєднання комунікативного, соціокультурного й інтерактивного підходів, які сприяють розвитку емпатії, толерантності й готовності до міжкультурного діалогу.

Значущі наукові позиції сформульовано Т. Колбіною [6], яка розкриває міжкультурну компетентність як обов'язкову умову ефективного функціонування вищої освіти в умовах інтернаціоналізації. Вона визначає її як інтегративне особистісне утворення, що охоплює когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий компоненти, і пропонує модель розвитку компетентності в процесі академічної мобільності студентів.

Дослідження Т. Погорєлової [7] присвячене формуванню міжкультурної ділової компетентності в студентів немовних спеціальностей, де наголошено на важливості рольових ігор, проєктних методів і ділових комунікативних тренінгів. С. Соколовська [8] аналізує формування міжкультурної компетентності в студентів-філологів у контексті міжнародних освітніх стажувань, показуючи, що реальний міжкультурний досвід є незамінним чинником становлення глобально орієнтованої особистості.

Комплексне бачення безперервного розвитку міжкультурної компетентності від середньої до вищої школи представлено в роботі С. Ткачова, Н. Ткачової, А. Ткачова та В. Байдали [9]. Автори доводять необхідність наступності між рівнями освіти, використання цифрових засобів навчання, міждисциплінарних завдань і культурно-орієнтованих проєктів для підтримки інтересу до вивчення культури світу.

Окрему увагу слід звернути на концептуальні напрацювання С. Толочко та її колег. У працях [10; 11; 12] обґрунтовано, що формування міжкультурної компетентності неможливе без розвитку позитивного психоемоційного інтелекту, морально-етичної культури та здатності до емпатії. Автори пропонують модель формування крос-культурної компетентності майбутніх фахівців, що поєднує когнітивно-емоційний і діяльнісний компоненти, базуючись на принципах відкритої освіти, гуманістичної педагогіки й цифрової взаємодії.

І. Холод, Т. Крашеніннікова та О. Негодченко [14] узагальнюють ефективні методи розвитку міжкультурної компетентності в освітньому середовищі – від інтерактивних тренінгів до цифрових симуляцій культурних ситуацій, що забезпечують практичну реалізацію принципу «навчання через досвід».

Здійснений аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти є багатовимірним процесом, який потребує інтеграції лінгвістичних, культурологічних, психологічних і педагогічних аспектів. Сучасна українська наука поступово наближається до світових підходів, розвиваючи власні методологічні засади, орієнтовані на гуманістичну педагогіку, емоційний інтелект і цифрову мобільність.

Метою статті є здійснення теоретико-методологічного аналізу, узагальнення й порівняння світових і українських практик формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти, виявлення ефективних педагогічних підходів, технологій і методів, що сприяють розвитку здатності майбутніх фахівців до толерантної взаємодії, культурного самовираження й конструктивного діалогу в умовах глобалізованого освітнього простору. Дослідження також має на меті обґрунтувати можливості адаптації закордонного досвіду до української системи освіти з урахуванням національних традицій, сучасних викликів і стратегічних пріоритетів розвитку полікультурної освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних, емпіричних і порівняльно-аналітичних методів дослідження. Аналіз, синтез, узагальнення й систематизація, зокрема, застосовувалися для опрацювання наукових джерел з проблеми формування міжкультурної компетентності, визначення її структури, змісту та складових. Порівняльно-педагогічний метод дав змогу зіставити світовий і український досвід реалізації міжкультурної освіти, виявити спільні тенденції та специфічні особливості різних освітніх систем. Метод контент-аналізу використано для вивчення нормативних документів, освітніх програм і сучасних наукових публікацій, що стосуються розвитку міжкультурної компетентності. Історико-логічний підхід забезпечив простеження еволюції поняття «міжкультурна компетентність» у контексті глобалізації освіти. Крім того, інтерпретаційно-аналітичний метод дав можливість розкрити педагогічний потенціал закордонних і національних практик, а прогностичний метод – визначити напрями вдосконалення системи формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. *Міжкультурна компетентність* розглядається науковцями як багатовимірна категорія, що включає когнітивний (знання про інші культури), афективно-ціннісний (емпатія, толерантність, мотивація до міжкультурного діалогу) і поведінковий (комунікативні вміння, адаптивна поведінка) компоненти. Така тричленна структура підкреслюється в українських концептуальних розробках як інтегративний освітній результат. Зокрема, модель інтеграції когнітивного, емоційного й діяльнісного складників представлена в

працях, що акцентують на інтернаціоналізації та відкритій освіті як контекстах становлення компетентності (Т. Колбіна; С. Толочко та спіавт. [6; 11])

Світові практики (США, Канада, Велика Британія, Австралія) характеризуються комплексністю підходів: міжкультурна освіта інтегрована в навчальні програми як системний елемент, поєднуючи лінгвістичну підготовку, полікультурні курси, міждисциплінарні модулі, академічну мобільність і практичні стажування. У цих країнах використовують такі методологічні процедури: розроблення інтегрованих навчальних траєкторій, використання автентичних міжкультурних кейсів, проблемно-орієнтоване навчання, рефлексивні практики й оцінювання через портфоліо і компетентнісні рубрики. Це узагальнено в огляді закордонних програм і рекомендацій з підготовки педагогічного персоналу. Світова методологія вирізняється акцентом на формуванні міжкультурної чутливості як постійного процесу (lifelong learning), а не одноразового курсу (Н. Авшенюк [1]; Я. Гулецька [4]; І. Козаченко [5]).

Українські дослідження поєднують перекладні (адаптацію закордонних моделей) і власні емпірико-педагогічні розробки. Домінуючі підходи: лінгвокультурологічний (інтеграція культури в навчання іноземних мов), психологопедагогічний (робота з емоційним інтелектом, емпатією), практико-орієнтований (проектні, рольові та тренінгові технології), цифрова мобільність (онлайн-платформи, симуляції). Українські автори підкреслюють потребу наступності у формуванні компетентності від середньої до вищої школи й важливість локалізації практик з урахуванням національних культурних особливостей і освітніх стандартів (В. Баняс та ін. [2]; Т. Погорєлова [7]; С. Ткачов та спіавт. [9]; С. Толочко [10]).

Здійснений порівняльний аналіз уможливив виокремлення спільних і відмінних рис у формуванні міжкультурної компетентності здобувачів освіти в розрізі нинішніх закордонних та українських практик.

Так, можна визначити такі спільні риси:

- комплексність: обидві практики визнають багатовимірність компетентності (когніції, емоції, поведінки) (Т. Колбіна [6]; С. Толочко [11]);
- практична орієнтація: роль автентичних завдань, стажувань, рольових ігор і проєктів для набуття досвіду (Я. Гулецька [4]; Т. Погорєлова [7]).

Серед відмінностей у межах дослідження виокремлюємо такі унікальні риси закордонного й українського досвіду:

- інституційна інтеграція: у західних країнах міжкультурна освіта часто має статус системної політики (вбудована в програми, стандарти й професійні вимоги), тоді як в Україні – переважно локальні ініціативи або компоненти курсів, що потребують системної імплементації (Н. Авшенюк [1]; Н. Харченко [13]);
- оцінювання результатів: західні практики активніше впроваджують компетентнісні рубрики, портфоліо й мультиаспектні інструменти оцінювання; українські дослідження поки більше зосереджені на методичних інструментах і педагогічних технологіях, ніж на стандартизованих процедурах оцінювання (В. Вашкевич [3]; С. Ткачов [9]);

– роль цифрових технологій: в Україні зростає увага до цифрових засобів і відкритої освіти як каталізаторів формування компетентності (освітні платформи, дистанційні стажування), тоді як у західних практиках цифрові інструменти вже інтегровані більш органічно в освітній цикл (С. Толочко[11]; С. Ткачов [9]).

Реалізація мети дослідження – виявлення ефективних педагогічних підходів, технологій і методів, що сприяють розвиткові здатності майбутніх фахівців до толерантної взаємодії, культурного самовираження й конструктивного діалогу в умовах глобалізованого освітнього простору – передбачає комплексне розкриття низки завдань, пов'язаних із багатовимірною природою міжкультурної компетентності й педагогічних механізмів її формування.

Насамперед ідеться про теоретичне осмислення сутності міжкультурної взаємодії в сучасній освіті, яка постає не лише як обмін знаннями й досвідом, а як особливий тип соціокультурного діалогу, у межах якого майбутній фахівець набуває здатності до розуміння культурних кодів, прийняття інакшості, формування власної ідентичності в полікультурному середовищі. Таке осмислення потребує уточнення дефініційного апарату – понять «толєрантність», «культурна ідентичність», «крос-культурна компетентність», «інтеркультурна комунікація», «компетентність міжкультурної взаємодії» – з урахуванням сучасних гуманістичних, аксіологічних і соціокогнітивних підходів (Г. Хофстеде, М. Беннет, Б. Спітцберг, В. Бібік, С. Толочко).

Друге завдання пов'язане з виокремленням провідних педагогічних підходів, здатних забезпечити розвиток міжкультурної толєрантності й культури діалогу. У цьому контексті значущими постають:

- *компетентнісний підхід*, який орієнтує освітній процес на формування інтегрованих знань, цінностей і поведінкових стратегій, необхідних для ефективної взаємодії в мультикультурному середовищі;

- *аксіологічний підхід*, що підкреслює виховання морально-ціннісних орієнтацій, поваги до різноманіття, культурного плюралізму й гуманістичних засад освіти;

- *діяльнісний підхід*, який акцентує на активному набутті досвіду через практичні форми взаємодії, проєктну діяльність, міжкультурні симуляції, волонтерські й соціальні ініціативи;

- *комунікативний підхід*, що розвиває мовну й соціокультурну чутливість, уміння вести конструктивний діалог, аргументовано відстоювати власну позицію й водночас визнавати іншу.

Третє завдання передбачає ідентифікацію інноваційних педагогічних технологій, які створюють умови для занурення студентів у ситуації реальної або змодельованої міжкультурної комунікації. До таких технологій належать: *методи інтерактивного навчання* (дебати, рольові ігри, кейс-аналіз, ділові ігри), *технології змішаного й дистанційного навчання*, використання цифрових платформ для міжуніверситетської комунікації, а також гейміфікація освітнього

процесу, що стимулює емоційне залучення, емпатію й рефлексію. Зокрема, технологія *cultural mapping* (культурне картографування), активно застосовувана в британських і скандинавських освітніх практиках, дає змогу порівнювати культурні контексти, виявляти культурні відмінності й тренувати адаптивні комунікативні стратегії.

Четверте завдання полягає в розкритті методичних інструментів формування здатності до культурного самовираження. Ідеться про використання рефлексивних методів (щоденники культурних вражень, есеї, портфоліо), художньо-комунікативних практик (інтеркультурні проєкти, мистецькі колаборації, мультимедійні презентації), а також методів критичного мислення, що формують уміння осмислювати культурні символи, інтерпретувати соціальні феномени й вибудовувати діалог у полі смислів. Важливою є педагогічна підтримка творчої автономії студента як суб'єкта культурного самовираження.

П'яте завдання передбачає оцінювання ефективності педагогічних стратегій формування толерантності й діалогічної культури. Його виконання вимагає розроблення діагностичних критеріїв і показників, які відображають когнітивний (знання про культурні особливості), емоційний (емпатія, прийняття інакшості), поведінковий (уміння вести діалог, уникати конфліктів, узаємодіяти на засадах партнерства) рівні розвитку компетентності. Ефективним є поєднання кількісних (анкетування, шкали толерантності, соціометрія) і якісних (інтерв'ю, спостереження, портфоліо) методів оцінювання.

Тож реалізація зазначеної мети передбачає системне дослідження педагогічних підходів і технологій через призму гуманістичних цінностей освіти, де формування здатності до толерантної взаємодії, культурного самовираження й конструктивного діалогу розглядається не як факультативний елемент, а в ролі базової складової професійної й особистісної зрілості майбутнього фахівця. У контексті глобалізованого освітнього простору ці завдання набувають стратегічного значення, оскільки визначають якість міжнародної академічної мобільності, конкурентоспроможність випускника та його здатність діяти як культурний посередник у полікультурному світі.

Обґрунтування можливостей адаптації закордонного досвіду формування міжкультурної компетентності до української системи освіти передбачає глибокий аналіз спільних і відмінних соціокультурних передумов, педагогічних традицій і стратегічних цілей освітнього розвитку України в умовах глобалізації. У світовій практиці (США, Канада, Велика Британія, Австралія, Фінляндія) міжкультурна освіта розглядається як ключовий інструмент формування громадян демократичного суспільства, здатних до взаєморозуміння, емпатії, культурного посередництва й соціальної відповідальності. Цей підхід цілком співзвучний українській концепції Нової української школи та положенням Державної стратегії розвитку освіти, які акцентують на гуманістичності, інклюзивності, культурній різноманітності й інтеграції в європейський освітній простір.

По-перше, **адаптація закордонних моделей міжкультурної освіти** до українських реалій є можливою через інтеграцію найефективніших педагогічних стратегій, що вже довели свою результативність у країнах з розвинуеною мультикультурною політикою. Зокрема, практика *intercultural learning* (міжкультурне навчання) (Н. Авшенюк [1]) може бути використана у вітчизняних ЗВО для створення курсів, спрямованих на розвиток емпатійного слухання, рефлексивного мислення й культурної відкритості. Українська освіта має потенціал для імплементації моделі *whole-school approach* (загальношкільний підхід), поширеної у Великій Британії (В. Вашкевич [3]), що передбачає інтеграцію принципів міжкультурного виховання у всі сфери освітнього процесу – від навчальних програм до позааудиторної діяльності.

По-друге, **українська педагогічна традиція** з її глибоким аксіологічним підґрунтям – повагою до національної культури, духовності, народних звичаїв, родинних і громадських цінностей – створює сприятливе середовище для гармонійного поєднання національних і глобальних освітніх орієнтирів. Адаптація закордонного досвіду не означає копіювання готових моделей, а передбачає їхнє критичне осмислення крізь призму українських реалій, де формування міжкультурної компетентності має поєднувати виховання патріотизму, поваги до рідної мови й культури, актуальних у контексті сучасних воєнних дій, з розвитком відкритості до світу, готовності до взаємодії й порозуміння. І. Козаченко наголошує [5], що саме в синтезі європейських демократичних принципів і українських гуманістичних ідеалів формується освітній простір, орієнтований на виховання культурно зрілої особистості.

По-третє, **сучасні виклики глобалізованого світу** – міграційні процеси, цифровізація освіти, поширення дистанційних форм навчання, інформаційна асиметрія – вимагають від української системи освіти нових педагогічних рішень. Елементи закордонних підходів до міжкультурної комунікації (наприклад, *cultural intelligence training* (тренінг з культурного інтелекту) у США, *cross-cultural mentoring* (міжкультурне наставництво) у Канаді, *virtual exchange* (віртуальний обмін) у ЄС) можуть бути адаптовані до українського контексту через упровадження інтеркультурних модулів у програми підготовки педагогів, розроблення спільних онлайн-проектів зі студентами інших країн, застосування інтерактивних і цифрових технологій для створення віртуальних полікультурних спільнот (С. Ткачов та ін. [9]).

По-четверте, **стратегічні пріоритети розвитку полікультурної освіти України**, визначені в державних програмах та євроінтеграційних документах, орієнтують на формування громадянина світу, здатного зберігати національну самобутність і водночас брати участь у міжнародному культурному діалозі. У цьому сенсі актуальним є досвід реалізації принципів полікультурності, запропонований у працях Я. Гулецької [4] та Т. Колбіної [6], С. Толочко [12], де наголошується на поєднанні когнітивного, емоційного й діяльнісного компонентів навчання. В Україні це може бути реалізовано через міждисциплінарні

освітні курси, партнерські програми між закладами освіти різних регіонів і культурних контекстів, залучення здобувачів освіти до міжнародних культурних ініціатив і волонтерських практик.

Таким чином, адаптація закордонного досвіду формування міжкультурної компетентності до української системи освіти є не механічним запозиченням, а процесом творчого трансферу освітніх інновацій, який ураховує національні цінності, традиції, ментальність і сучасні виклики суспільного розвитку. Така адаптація можлива лише за умов системного підходу, міжгалузевої співпраці, підготовки педагогів нового типу – відкритих до культурного діалогу, етично відповідальних і здатних виховувати покоління, яке мислить глобально, але діє з позицій національної гідності.

Перспективи подальших досліджень полягають у розширенні теоретико-методологічного, емпіричного й прикладного аналізу процесів формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти в контексті динамічних змін сучасного світу. У майбутньому особливої актуальності набуває розроблення інтегрованих моделей міжкультурної освіти, що поєднують когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий компоненти особистісного розвитку. Необхідно поглибити дослідження психологічних механізмів розвитку емпатії, толерантності, культурної рефлексії, які виступають базисом для конструктивного міжкультурного діалогу.

Важливим напрямом подальших наукових пошуків є порівняльний аналіз ефективності освітніх технологій і педагогічних стратегій, запозичених із міжнародної практики (зокрема, *intercultural mentoring*, *virtual exchange*, *cultural intelligence training*), щодо їхньої результативності в українському освітньому контексті. Варто також розширити емпіричну базу через пілотні експерименти в закладах вищої освіти різних регіонів України, що дозволить виявити регіональні, соціокультурні й інституційні особливості реалізації міжкультурного навчання.

Перспективним убачається дослідження ролі цифрового середовища у формуванні міжкультурної компетентності, зокрема можливостей штучного інтелекту, онлайн-платформ, гейміфікованих освітніх систем і соціальних мереж як середовищ міжкультурної взаємодії. Це відкриває новий науково-практичний напрям – цифрова міжкультурна педагогіка, яка поєднує інноваційні технології з гуманістичними цілями освіти.

Література:

1. Авшенюк Н.М. Розвиток міжкультурної компетентності вчителів у США, Канаді, Великій Британії, Австралії: метод. реком. Київ, 2011. 91 с. URL: <https://ipood.com.ua/e-library/kompetentnisniy-pidhid-do-pidgotovki-pedagogichnogo-personalu-u-zarubijnih-kranah/rozvitok-mijkulturno-kompetentnosti-vchiteliv-u-ssha,-velikiy-britani,-kanadi,-avstrali/>
2. Баняс В. В., Баняс Н. Ю., Лізак К. М. Формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти у процесі вивчення англійської мови. *Наукові інновації та передові технології* (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2025. № 9(49). С. 1612–1622. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9\(49\)-1612-1622](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9(49)-1612-1622)

3. Вашкевич В. М. Модернізація педагогічних стратегій мовної підготовки фахівців: досвід Великої Британії. *Освітній дискурс*. 2025. № 52(1-2). С. 7–13. DOI 10.33930/ed.2019.5007.52(1-2)-1
4. Гулецька Я. Г. Полікультурна освіта студентської молоді в університетах США: автореф. дис. ... канд. пед. наук. 2008. 21 с.
5. Козаченко І. В. Підготовка вчителів іноземних мов у Великій Британії: позитивний досвід для України. *Молодий вчений*. 2016. № 4 (31). С. 379–383.
6. Колбіна Т. В. Міжкультурна компетентність в умовах інтернаціоналізації вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. 186. С. 34–37. URL: https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23429/1/%d0%9a%d0%be%d0%bb%d0%b1%d1%96%d0%bd%d0%b0_%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f__2.pdf
7. Погорєлова Т. Ф. Формування міжкультурної ділової компетенції у студентів немовних спеціальностей на заняттях з іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64. Т. 2. С. 23–26.
8. Соколовська С. Ф. Формування міжкультурної компетентності у студентів-філологів. *Scientific and pedagogical internship*. Riga, the Republic of Latvia November 4 – December 15, 2024. С. 47–50. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/42200/1/1.pdf>
9. Ткачов С. І., Ткачова Н. О., Ткачов А. С., Байдала В. В. Безперервний розвиток міжкультурної компетентності здобувачів освіти в процесі іншомовного навчання: від середньої до вищої школи. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 23. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17458998>
10. Толочко С. В., Васюк О. В. Формування позитивного психоемоційного інтелекту для виховання полікультурної особистості здобувачів освіти. *Науковий вісник Південно-українського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2024. № 3 (148). С. 110–115. <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2024-3-16>
11. Толочко С. В., Міронєць Л. П., Хомич В. І. Формування компетентності здобувачів освіти в умовах відкритої освіти та великої трансформації: «Освіта 4.0: український світанок». *Topical paradigms of training a modern teacher: Scientific monograph*. Riga, Latvia : «Izdevniecība «Baltija Publishing», 2024. С. 275–295. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-504-4-13>
12. Толочко С. В., Зінорук А. В. Моделювання процесу формування крос-культурної компетентності в майбутніх фахівців з міжнародних відносин. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2025. № 19. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15596492>
13. Харченко Н. Формування міжкультурної компетентності в учнівської і студентської молоді: зарубіжний досвід. *Проблеми освіти*. 2025. Вип. 2 (103). С. 618–628. <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.41>
14. Холод І. В., Крашеніннікова Т. В., Негодченко О. П. Методи формування міжкультурної компетентності в освітньому середовищі. *Науковий журнал Хотинської національної академії*. 2023. № 1(8). URL: <https://journal.khnnra.edu.ua/index.php/files/article/view/4/4>

References:

1. Avsheniuk, N.M. (2011). Rozvytok mizhkulturnoi kompetentnosti vchyteliv u SShA, Kanadi, Velykii Brytanii, Avstralii [Development of intercultural competence of teachers in the USA, Canada, Great Britain, Australia]: metod. rekom. Kyiv. URL: <https://ipood.com.ua/e-library/kompetentnisniy-pidhid-do-pidgotovki-pedagogichnogo-personalu-u-zarubijnih-kranah/rozvitok-mijkulturno-kompetentnosti-vchyteliv-u-ssha,-velikiy-britani,-kanadi,-avstrali/> [in Ukrainian].
2. Baniias, V. V., Baniias, N. Yu., & Lizak, K. M. (2025). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti zdobuvachiv osvity u protsesi vyvchennia anhliiskoi movy [Formation of intercultural competence of students in the process of learning English]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii* (Seriia «Upravlinnia ta administruvannia. Seriia «Pravo», Seriia «Ekonomika», Seriia «Psikhologhiia», Seriia «Pedahohika», 9(49), 1612–1622. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9\(49\)-1612-1622](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9(49)-1612-1622) [in Ukrainian].

3. Vashkevych, V. M. (2025). Modernizatsiia pedahohichnykh stratehii movnoi pidhotovky fakhivtsiv: dosvid Velykoi Brytanii [Modernization of Pedagogical Strategies for Language Training of Specialists: The Experience of Great Britain]. *Osvitnii dyskurs*, 52(1-2), 7–13. DOI 10.33930/ed.2019.5007.52(1-2)-1 [in Ukrainian].
4. Huletska, Ya. H. (2008). Polikulturna osvita studentskoi molodi v universytetakh SShA [Multicultural education of students at US universities]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. [in Ukrainian].
5. Kozachenko, I. V. (2016). Pidhotovka vchyteliv inozemnykh mov u Velykii Brytanii: pozytyvnyi dosvid dlia Ukrainy [Foreign language teacher training in the UK: a positive experience for Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, 4 (31), 379–383. [in Ukrainian].
6. Kolbina, T. V. (2020). Mizhkulturna kompetentnist v umovakh internatsionalizatsii vyshchoi osvity [Intercultural competence in the context of internationalization of higher education]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*, 186, 34–37. URL: https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23429/1/%d0%9a%d0%be%d0%bb%d0%b1%d1%96%d0%bd%d0%b0_%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f__2.pdf [in Ukrainian].
7. Pohorielova T. F. (2023). Formuvannia mizhkulturnoi dilovoi kompetentsii u studentiv nemovnykh spetsialnostei na zaniattiakh z inozemnoi movy [Developing Intercultural Business Competence in Non-Language Students in Foreign Language Classes]. *Innovatsiina pedahohika*, 64 (2), 23–26. [in Ukrainian].
8. Sokolovska, S. F. (2024). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti u studentiv-filolohiv [Formation of Intercultural Competence in Philology Students]. *Scientific and pedagogical internship*. Riga, the Republic of Latvia November 4 – December 15, 47–50. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/42200/1/1.pdf> [in Ukrainian].
9. Tkachov, S. I., Tkachova, N. O., Tkachov, A. S., & Baidala, V. V. (2025). Bezperervnyi rozvytok mizhkulturnoi kompetentnosti здобувачів освіти в протсесі іншомовного навчання: від середньої до вищої школи [Continuous development of students' intercultural competence in the process of foreign language teaching: from secondary to higher education]. *Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky*, (23). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17458998> [in Ukrainian].
10. Tolochko, S. V., & Vasiuk, O. V. (2024). Formuvannia pozytyvnoho psykhoemotsiinoho intelektu dlia vykhovannia polikulturnoi osobystosti здобувачів освіти [Formation of positive psycho-emotional intelligence for the education of multicultural personality of students]. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*, 3 (148), 110–115. <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2024-3-16> [in Ukrainian].
11. Tolochko, S. V., Mironets, L. P., & Khomych, V. I. (2024). Formuvannia kompetentnosti здобувачів освіти в умових відкритої освіти та великої трансформації: «Освіта 4.0: український світанок» [Forming the competence of students in the context of open education and the great transformation: «Education 4.0: Ukrainian Dawn»]. *Topical paradigms of training a modern teacher: Scientific monograph*. Riga, Latvia : «Izdevnieciba «Baltija Publishing», 275–295. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-504-4-13> [in Ukrainian].
12. Tolochko, S. V., & Zinoruk, A. V. (2025). Modeliuvannia protsesu formuvannia kroskulturnoi kompetentnosti v maibutnikh fakhivtsiv z mizhnarodnykh vidnosyn [Modeling the process of forming cross-cultural competence in future specialists in international relations]. *Pedahohichna akademiia: naukovi zapysky*, 19. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15596492> [in Ukrainian].
13. Kharchenko, N. (2025). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti v uchnivskoi i studentskoi molodi: zarubizhnyi dosvid [Formation of intercultural competence in pupils and students: foreign experience]. *Problemy osvity*, 2 (103), 618–628. <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.41> [in Ukrainian].
14. Kholod, I. V., Krashenninnikova, T. V., Nehodchenko, O. P. (2023). Metody formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti v osvitnomu seredovyshchi [Methods of forming intercultural competence in the educational environment]. *Naukovyi zhurnal Khotynskoi natsionalnoi akademii*, 1(8). Retrieved from <https://journal.khnnra.edu.ua/index.php/files/article/view/4/4> [in Ukrainian].